

ΘΑΣΙΑ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΖ'

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς Λεωφ. Πανεπιστημίου 39.

27 Μαΐου 1884

Ο ΔΥΣΜΟΡΦΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγ. φύλλον.)

Γ'.

Μόνον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ ἐπιόντος ἔτους αἱ περιστάσεις μ' ἐπανεφέρουν διὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας εἰς τοῦ φίλου μου. Ὁ Παῦλος μὲ περιέμενεν εἰς τὸν σταθμόν. Διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν οἰκίαν του διήλθομεν διὰ τοῦ αὐτοῦ βουλεβάρτου, ἔνθα, διὰ πρώτην φοράν, συνήτησα τὸν Φαβρώλ, καὶ συνωμιλοῦμεν φυσικώτατα περὶ τῶν νέων τοῦ τόπου, ὅταν τοὺς ἠφθαλμούς μου εἴλκυσε πρόγραμμα, ἐφ' οὗ ἦτο γεγραμμένον μεγάλοις γράμμασι τὸ ὄνομα τοῦ πτωχοῦ καλλιτέχνου.

— Τί νὰ σημαίνει ἄρα γε τοῦτο; εἶπον τῷ Παύλῳ.

Ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐνόησε.

— Ἄ! ἀλήθεια, παρ' ὀλίγον νὰ τὸ ἐλησημόνουν. Φαντάσου ὅτι ὁ φίλος μας Φαβρώλ θὰ παραστήσῃ μελοδραμάτιον! Εἰς τὴν πόλιν ὅλοι περὶ αὐτοῦ ὁμιλοῦν. Φαντάσου λοιπόν, μία πρώτη παράστασις εἰς τὸ θέατρον τῆς Α...! ἔργον ἐπαρχιακοῦ συνθέτου! Ὅποια εὐχαρίστησις φιλοτιμίας δι' ἐπαρχιακὸν κοινόν! Εἶν' ἀλήθεια ὅμως ὅτι ὁ δυστυχὴς φίλος μας ἔλαβε μετὰ πολλοῦ κόπου τὴν σπανίαν ταύτην τιμὴν! Ἡ μετριοφροσύνη του ὠπισθοδρόμει πρὸ τῆς δοκιμῆς, ὁ δὲ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου ἐδίσταζε. Εὐτυχῶς ἀνεμίχθη εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ἐπέμεινα, ἐραχτιούρησα καὶ ἐφρόντισα τόσοσιν ὥστε τὸ κατώρθωσα. Ὁ Θεὸς εἰξεύρει πόσον εἰμ' εὐτυχῆς! Εἶδον τὸ ἔργον καὶ ἡ ἐπιτυχία του εἶνε σχεδὸν βεβαία. Τίς οἶδεν; Ἴσως ὁ Φαβρώλ βαδίζει τὴν ὁδὸν τῆς φήμης καὶ τῆς ἐπιτυχίας!

Φαίνεται ὅτι ἡ πρὸς τὸν συνθέτην συμπάθειά μου δὲν ἦν ἐντελῶς ἐσθεσμένη, διότι ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη εἰδήσις μοὶ προὔξενησε μεγάλην χαρὰν. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ξενίζοντός με ἀνέγνωσα τὰς ἐφημερίδας τῆς πόλεως. Ἄπασαι περιεῖχον μακρὸν ἄρθρον περὶ τῆς προσεχοῦς ταύτης παραστάσεως καὶ ἀπασαι ἐπίσης ἀπηθύθουν πρὸς τὸ κοινὸν τὴν αὐτὴν πρόσκλησιν:

«Ἐλπίζομεν, ἔλεγε μεταξύ ἄλλων ὁ Φάρος τῆς Δύσεως, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Α... οἵτινες τόσοσιν ὑπεραγαπῶσι πάσας τὰς καλλιτεχνικάς ἐνδείξεις, θέλουσιν ὠφελῆθῃ τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἵνα δώσωσιν εἰς τὰς γείτονας πόλεις, αἵτινες τοὺς φθονοῦσι, νέαν ἀπόδειξιν τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν μουσικῆς ἀγχινοίας. Ὁ κ. Φαβρώλ εἶνε γνωστότατος καὶ ἔχει λίαν ἐκτιμηθῆ μεταξύ ἡμῶν, ὥστε δὲν νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ γράψωμεν ἐνταῦθα τὸν πανηγυρικὸν του. Ἄλλως τε δὲ δὲν πρόκειται μόνον νὰ ὑπάγωμεν νὰ χειροκροτήσωμεν διδάσκαλον, ἀλλὰ πρόκειται νὰ ἐνθαρρύνωμεν ἀπόπειραν ἀντισυγκεντρώσεως σπουδαιοτάτην ἅμα δὲ καὶ νεωτάτην καὶ τολμηράν. Πρόκειται νὰ μάθωμεν ἐὰν ὡς πρὸς τὰς καλὰς τέχνας καὶ τὴν καλαισθησίαν αἱ ἐπαρχίαι ἀξίζουσι κἄτι, ἐὰν τὸ τάλαντον ἔχει μόνον μίαν πρωτεύουσαν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐὰν δὲν δύναται τις ἐν εὐρῇ ἀλλαχοῦ τῶν Παρισίων κριτὰς ἱκανοὺς διὰ νὰ κρίνωσιν, ἱκανοὺς διὰ ν' ἀφιερῶσσι τὰ ἔργα των!»

Ὡς βλέπετε, ὁ ἐνθουσιασμὸς ἔφθασε μέχρι λυρισμοῦ. Ἐγὼ διὰ νὰ θεωρήσω τὸ ζήτημα ἐτοποθετήθην εἰς μετριοφρονέστερον σημεῖον. Ὁμολογῶ ὅτι οὐδαμῶς μ' ἀπησχόλει τὸ ἄκρον ἐνδιαφέρον τῆς τέχνης οὐδ' ἡ παρεγνωρισμένη δικαιοδοσία τῶν ἐπαρχιωτῶν, ἀλλ' ἀπλούστατα ἐσυλλογίζομαι ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον θὰ ἐποίηε γνωστὸν τὸν ἀτυχῆ μας φίλον καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐβοήθει ν' ἀνυψωθῇ.

Ἡ παράστασις εἶχεν ὀρισθῆ διὰ τὴν ἐπιούσαν. Πρὸ πολλοῦ ὁ Παῦλος εἶχε κρατήσῃ θεωρεῖον πλησιέστατον τῆς σκηνῆς, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται πολὺ, καὶ εἰς ὃ ὁ Φαβρώλ ὅστις δὲν θὰ ἐφαίνετο εἰς τὴν ὀρχήστραν ὑπεσχέθη νὰ ἔλθῃ νὰ μάς συναντήσῃ. Μετέβην εἰς τὸ θέατρον ἄρκετὰ ἑνωρίς. Ἦτο πλήρης ζωηροτάτου, θορυβωδεστάτου καὶ σχεδὸν πυρετώδους πλήθους. Ὁ μὲν ἐκάλει τὸν δέ, πάντες ὠμίλουν περὶ τοῦ μελοδραματίου καὶ παντοῖαι σκέψεις ἀντηλάσσοντο.

— Εἰξεύρεις τίποτε δι' αὐτό; φαίνεται θὰ εἶνε καλόν.

— Τέλος πάντων θὰ εἶνε πολὺ περιέργον Διότι, τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, ὁ Φαβρώλ

εἶνε συμπατριώτης μας. Εἶνε ἓνας ἐκ τῶν ἰδικῶν μας, ἰδικός μας!

— Καλὲ ποῖος ἤλπιζε νὰ κάμη αὐτὸ ἐκεῖνος ὁ παχὺς!

Οἱ ἐφημεριδοπῶλαι ἔτρεχον πανταχοῦ.

— Νά, κύριοι, νὰ ἡ ἐφημερίς τοῦ θεάτρου, ἡ ὑπόθεσις τοῦ θεάτρου, καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ συγγραφέως! Ἀγοράσατε, κύριοι, τὴν εἰκόνα τοῦ συγγραφέως!

Καὶ τὸ πλῆθος ἐγέλα βλακωδῶς!

Καθ' ἣν στιγμὴν εἰσηρχόμεθα, θορυβώδης κίνησις ἐγένετο μεταξύ τῶν μὴ ἀγορασάντων ἔτι εἰσιτήρια, ὅτινες συνωστίζοντο μεταξύ τῶν δύο διαφραγμάτων περιμένοντες μεθ' ὑπομονῆς τὴν σειρὰν τῶν. Εἶχον κλείσει τὸ θυρίδιον τῶν εἰσιτηρίων διότι ὅλοι αἱ θέσεις εἶχον πωληθῆ! « Δὲν ὑπάρχουν πλέον θέσεις! Δὲν ὑπάρχουν πλέον θέσεις!» Καὶ τοῦτο διεδόθη δίκην πυρίτιδος. Ὅσοι ἦσαν μεταξύ τῶν πρώτων ἐδυστράφησαν, ἐδίστασαν πρὸς στιγμὴν καὶ ἔπειτα δυσηρεστημένοι ἐστράφησαν καὶ ἤρχισαν νὰ προχωρῶσιν ὠθῶντες ἐμπροσθέν τῶν κοπιωδῶς τὸ δυσηρεστημένον πλῆθος.

Οὐδέποτε ἀληθῶς ἡ αἴθουσα τοῦ θεάτρου ἦτο τόσῳ πλήρης. Ἐξεχειλίζε κατὰ γράμμα. Ὁ νομάρχης καὶ ὁ δήμαρχος κατεῖχον τὰ ἐπίσημα θεωρεῖα. Ἦτο καθήκον αὐτῶν, ἐγράφε τὴν ἐπαύριον δημοκρατικὴ τις ἐφημερίς, νὰ δώσωσιν εἰς ἓνα τῶν συμπολιτῶν τῶν τὸ ἐπίσημον τοῦτο δεῖγμα τῆς εὐμενείας. Καὶ αὐτὴ ἡ ὑψηλὴ κοινωνία, ἣτις ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ νῦν δημοκρατικοῦ πολιτεύματος διεσκέδαζεν ἰδιωτικῶς καὶ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ παρέβαινε τὰ πρόποντα ἐὰν μετέβαινε νὰ διασκεδάσῃ εἰς τὸ θεάτρον, εἴτε ἐκ περιεργίας, εἴτε ἐξ ὑψηλῆς συγκαταβάσεως τὴν φορὰν ταύτην παρέβη τὰς ἀρχάς τῆς. Ὁρατὴ ἀνυπομονησία κατεῖχε τοὺς ἑαυτὰς ν' ἀνεγερθῆ ἡ αὐλαία· ἠκούσθησαν ψιθυρισμοί. Τέλος τὰ τρία κτυπήματα ἀντήχησαν καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ὁ παχὺς Φαβρῶλ, ὅστις εἶχε μεταβῆ νὰ κάμη εἰς τοὺς ἠθοποιοὺς τὰς τελευταίας συστάσεις του, εἰσήρχετο εἰς τὸ θεωρεῖόν μας καὶ ἐρρίπτετο ἐντὸς θρονίου, ἀσθμαίνων, πορφυροῦς ἐκ συγκινήσεως καὶ σπογγίζων τὸ πλῆρες ἰδρώτος μέτωπόν του.

Ἡ εἰσαγωγὴ ἤρξατο καὶ εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἤχων ἡ ἡσυχία κατέστη αἰφνιδία καὶ ἐντελής. Ὅλων αἱ κεφαλαὶ ἔκλινον πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ ὄλων τὰ ὦτα ἦσαν τεταμένα. Οὐδὲν κίνημα ἐγένετο, οὐδεὶς ψιθυρὸς. Φαίνεται ὅτι ἡ προσοχὴ αὕτη ἐκέντησε τὴν φιλοτιμίαν τῆς ὀρχήστρας, ἢ ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ μελοδραματίου ἀπ' αὐτῆς ἐξηρτάτο, ὅτι ἡ τιμὴ τῆς ἦτο μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένη, καὶ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τῆς βαθείας ἐκείνης σιγῆς ὁ ἐλάχιστος διαταγμὸς πρὸς τὸν χρόνον, ἡ ἐλαχίστη κακο-

φωνία εὐκόλως θὰ ἐνοεῖτο, καὶ ἔνεκα τούτου ἔπαιξε θαυμασίως. Οὐδέποτε ἔπαιξε μετὰ τόσης συμφωνίας, μετὰ τόσης λεπτότητος, μετὰ τόσης ἁρμονίας ὅσον τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Οἱ μουσικοὶ ἦσαν προσεκτικοὶ καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα ἐμπόδια, ὥστε δύσκολον θὰ ἦτο ἐὰν ὁ συνθέτης ἤχητο κατὰ νοῦν νὰ εἶχεν εὐσυνειδητοτέρους διερμηνεῖς. Πρὸ πάντων αἱ τελευταῖαι σελίδες, θορυβώδεις καὶ ἐπαγωγαί, ἐφάνησαν ὅτι τοὺς οἰστρηλάτησαν, ἢ δὲ ὀρχήστρα μετὰ τόσης ζωηρότητος ἐξετέλεσεν αὐτάς, ὥστε ὅτε ἐτελείωσαν ἅπανα ἡ αἴθουσα τοῦ θεάτρου, ἀπὸ τῆς πλατείας μέχρι τῶν ὑπερώων, ἐξερράγη εἰς παρατεταμένα χειροκροτήματα.

Ὁ Φαβρῶλ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον εἶχε μείνει κεκρυμμένος εἰς τὸ βάθος τοῦ θεωρείου, ἀκίνητος, μὲ τεταμένον λαϊμόν, μὲ προσηλωμένον βλέμμα, ὅπως προσοχῇ. Κατ' ἀρχὰς ἐφάνη κατεχόμενος ὑπὸ βαθείας ἀγωνίας. Εἶτα, βλέπων ὅτι τὰ πάντα ἐβαδίζον καλῶς, ἐγένετο γαληνώτερος, τὸ δὲ στῆθός του ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξετάθη. Τέλος ἐξέπεμψε θορυβώδη στεναγμὸν εὐχαριστήσεως καὶ ἀπελευθερώσεως.

— Λοιπόν, λέγω στρεφόμενος πρὸς αὐτόν, ἐλπίζω ὅτι εἴσθε εὐχαριστημένοι.

— Πολὺ εὐχαριστημένοι! ἀπεκρίθη λίαν φαιδρός.

Καὶ ἀληθῶς ἡ ἀρχὴ ἦτο λίαν ἐνθαρρυντικὴ. Τώρα ἦν ἡ σειρὰ τῆς πράξεως. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐγένετο σιγὴ, οἱ δὲ ἠθοποιοὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν σκηνήν. Μάταιον θὰ ἦτο νὰ κάμω ἐνταῦθα κριτικὴν καὶ λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου, τῆς ἐκτελέσεως καὶ τῶν ἐντυπώσεων τοῦ κοινού. Τὸ ποίημα εἶχε γραφῆ ὑπ' ἀγνώστου ποιητοῦ. Ἦτο εἶδος εἰδυλλίου, ἐν ᾧ ὁ ἔρωσ, ὡς συνήθως, διεδραμάτιζε τὸ κυριώτερον πρόσωπον, καὶ ἐν ᾧ δύο μεμνηστευμένοι, ἀφ' οὗ ἐστέναζον πολλακίς ἐβλεπον τέλος τὴν ἐπιτυχίαν στέφουσαν τὴν σιωπηρὰν σταθερότητα τῶν. Οἱ στίχοι ἦσαν ἀδύνατοι ἀλλ' ἡ μουσικὴ ἀντεστάθμισε τὴν ἔλλειψιν ταύτην. Ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς αὐτοῦ καὶ συνηθεστάτου θέματος ὁ Φαβρῶλ εὔρε τὸ μέσον νὰ κάμη δύο ἢ τρεῖς ὠραίας δυωδίας γλυκυτάτης ἁρμονίας, ἓνα σκοπὸν ἀγροτικοῦ χοροῦ νεωτάτου καὶ παραδοξοτάτου, τέλος φαιδρὰ τινὰ ἄσμάτια καὶ μελαγχολικὰς τινὰς μελωδίας. Τὸ μελοδραματικὸν ἐκτελεσθὲν φυσικῶς καὶ ψαλὲν γενικῶς καλὰ, ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν τριτευόντων προσώπων, ἦν ἀληθῶς ἐλκυστικώτατον. Καὶ ἐνίοτε, ῥίπτων κρυφίως ἀκούσιον βλέμμα ἐπὶ τοῦ τέρατος ὅπερ ἐκάθητο ἐγγὺς ἐμοῦ, ἠρώτων ἑμαυτὸν μετ' ἐκπλήξεως ἔνεκα τίνος παραδόξου ἰδιοτροπίας τῆς φύσεως οἱ συγκινητικώτατοι ἐκεῖνοι τόνοι, τὰ ἐλαφρὰ καὶ χαρίεντα ἐκεῖνα τεμάχια ἠδυνήθησαν ν' ἀναπηδήσωσιν ἀπὸ τοιοῦτου ἐγκεφάλου.

Μετ' ὀλίγον ὄλον τὸ ἀκρατήριον ἐθέλχθη.

Ἐπραττέτι καλλίτερον τοῦ νὰ χειροκροτῇ, ἡκροάζετο. Καὶ ὅτε, πάντοτε μὲ τεταμένον οὖς, εἶδε τέλος νὰ πίπτῃ ἡ αὐλαία, ἐκπληκτον, μεμαγευμένον καὶ εὐγνώμον πρὸς τὸν συνθέτην τῆς βραχυτάτης ὥρας ἣν διήλθεν, ἐξεδήλωσε πάλιν τὴν εὐχαρίστησίν του καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ βραγδασιότητων καὶ παρατεταμένων χειροκροτημάτων.

— Ζήτω ὁ Φαβρώλ! ζήτω ὁ Φαβρώλ! ἐκραύγαζε πάσῃ δυνάμει ἡ αἴθουσα.

— Ζήτω ἡ ἐπαρχία! ἀνεφώνησε σφοδρὸς ὀπαδὸς τῆς μουσικῆς ἀντισυγκεντρώσεως, ἀναμφιβόλως συντάκτης τις τοῦ Φάρου τῆς Δύσεως.

Καὶ ἡ ὑψηλὴ κοινωνία ἐχειροκροτεῖ διὰ τοῦ ἄκρου τῶν δακτύλων καὶ ὀρθία ἐμειδία μετὰ κινήματων τῆς κεφαλῆς ἐπιδοκιμάζουσα τὴν δημοσίαν ταύτην ἐκδήλωσιν, εἰς ἣν τὸ ἐκ γένους διακεκριμένον αὐτῆς τῇ ἀπηγόρευε νὰ συμμετάσχη.

Αἴφνης φωνή τις ἠκούσθη:

— Ὁ συγγραφεύς!

— Ναί, ναί, ὁ συγγραφεύς! ἐπανελάθον χίλια φωνά.

Τότε οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἢ ἄπειρος θόρυβος βάρδων καὶ ποδῶν κροτούντων τὸ ἔδαφος. Οὐδεὶς πλέον ἠκούετο, ὁ δὲ κοινοτὸς ἠγέρθη πανταχόσε. Ὁ Φαβρώλ, πάντοτε εἰς τὴν σιάν τοῦ βάρους τοῦ θεωρείου, ἐφαίνετο ὡς ζαλισμένος, ἐκπληκτος, ἐντρομος σχεδὸν ἐκ τοῦ θριάμβου του. Ἦκουεν ὅλον ἐκεῖνον τὸν θόρυβον, μὴ λέγων λέξιν, μὴδὲ κινούμενος, καὶ παρατηρῶν ἡμᾶς δι' ἀβεβαίου ὕφους, ἀγωνιώδους σχεδόν, ἐν ᾧ τὸν προετρέπομεν νὰ φανῇ. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἡ θύρα τοῦ θεωρείου μας ἠνοιχθῆ ταχέως καὶ ἐφάνη ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου.

— Ἐμπρός, κύριε Φαβρώλ, ἔλθετε λοιπὸν γρήγορα! Βλέπετε ὅτι σὰς ζητοῦν, καὶ πρέπει νὰ φανῆτε!

Ὁ δὺστηνος ἠγέρθη, ἐνδοιάζων εἰσέτι, καὶ βραδέως ἀφῆκε τὸ θεωρεῖον.

Μετὰ ἐν ἡ δύο λεπτά, ὁ Φαβρώλ εἰσῆλθεν ἐκ τοῦ βάρους τῆς σκηνῆς. Ἦ τὸ κυριώτερον πρόσωπον ὑποδυθεῖσα ἠθοποιὸς ἔτρεξε πρὸς αὐτόν, τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς, τὸν ἔφερον ἢ μᾶλλον τὸν ἔσυρε, κλονιζόμενον σχεδόν, πρὸς τὸ προσκῆνιον πρὸ τῶν ἀνευφημιῶν. Τότε ἐγένετο ἀληθῆς παραφορὰ. Ἐκραύγαζον: «Εὐγε, Φαβρώλ! Ζήτω ὁ Φαβρώλ!» Ὄρῦετο ἀπὸ τοῦ ὕφους τῶν θεωρειῶν ὁ λαός, εἰς ὄντινα ἡ τερατώδης ἀσχημία του καὶ τὸ ἀπλοῦν ὕφος του εἶχον γίνειν δημῶδη. Αἴφνης πῖλός τις ἐρρίφθη εἰς τὸν ἀέρα. Αἱ διακεκριμένα κυρία ἐμειδίῳν κινῶσαι τὰ ῥιπίδιά των δι' ἐνθαρρυντικῶ ὕφους. Οἱ κύριοι ἔθετον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των τὰ δίοπτρά των, τινὲς δὲ διὰ νὰ ἴδωσι κάλλιον ἠγέρθησαν, ἀλλ' εὐθὺς πανταχόθεν ἐφώναζαν «Καθήσατε! καθήσατε!»

Ὁ Φαβρώλ ἐχαιρέτα δεξιὰ, ἐχαιρέτα ἀριστερά, βαρέως κινῶν τὴν χονδρὰν κεφαλὴν του. Τότε οἱ γέλωτες συνεμίγνυντο μὲ τὰς ἐπευφημίας. Αἴφνης ἡ ἠθοποιός, ἥτις τὸν εἶχε λάβει ἀπὸ τῆς χειρὸς, ἐδράξατο στεφάνου τριανταφύλλων ὃν εἰς τῶν θαυμαστῶν τῆς τῆ εἶχε ῥίψει, καὶ ὁμοία πρὸς τὰς νύμφας ἐκείνας τοῦ Βιργιλίου αἰτίνες στέφουσι δι' ἀνθέων τὸν μεμεθυμένον Σειληνόν, ἐσηκώθη ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν μικρῶν ποδῶν τῆς, καὶ γελῶσα ὡς τρελή, τὸν ἔθηκεν ὅπως ἔτυχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ δυστήνου, ὅστις τὴν ἀφῆκε νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Τότε ἡ παραφορὰ ἐφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς σκηνῆς φανέντος παραδόξου θεάματος. Ἄπαντες οἱ ἠθοποιοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶχον δώσει ἀλλήλοις τὰς χεῖρας καὶ ἐγέλων θεωροῦντες τὸν Φαβρώλ, ἐν ᾧ ἐχαιρέτων τὸ κοινόν ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ἠθοποιῶν ἦτο ὁ συνθέτης, μὲ λευκὸν λαίμοδετον, μὲ μέλαιναν ἐνδυμασίαν, ὡσεὶ περιεκαλυμμένος ἐν τῇ ἀποθεώσει του, τεθαμβωμένος ἐκ τῆς χρυσῆς ἐκείνης αἰθούσης, ἐκ τῶν εἰκόνων ἐκείνων, ἐκ τῶν φῶτων, ἐκ τῶν κομψοτάτων ἐνδυμασιῶν, ἐκ τῶν ὀραίων γυναικῶν αἰτίνες ἐμειδίῳν διὰ τὴν ἀσχημίαν του, ἀκούων ὡσεὶ ἐν ὄνειρῳ τὰς ἐπευφημίας ἐκείνας, τὰ φρενητιῶδη εὐγε, ἅτινα πανταχόθεν ἐπέμποντο πρὸς αὐτόν, ὑποκλινόμενος, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλον ἐκεῖνο τὸ κοινόν, μηχανικῶς, ἄνευ συνειδήσεως, μὲ τὴν ἐστεμμένην ἐκ τριανταφύλλων χονδρὰν κεφαλὴν του!

Πρὸς στιγμήν ἠσθάνθημεν, ὁ Παῦλος καὶ ἐγώ, βαθεῖαν εὐχαρίστησιν. Ἐπιστεύσαμεν ἐπὶ ἐν λεπτόν, ἐπὶ ἐν δευτερόλεπτον, εἰς τὴν στερεότητα τοῦ θριάμβου ἐκεῖνου. Ἀλλοίμονον! Εἰς τὴν σκηνὴν ἥς ἐγίνόμεθα μάρτυρες ἡ τοῦ κωμικοῦ δόσις ἦτο ἰσχυροτέρα καὶ αὐτὴ ὑπερίσχυσε! Τὸ κοινόν, εἰς τὸ ὅποιον ἡ ἐπαρχιακὴ ματαιότης καὶ εἶδος συμπαθείας μετ' οἴκτου εἶχεν ὑπερίσχυσει ἕως τότε, ἐφάνη αἴφνης ὅτι ἐλάμβανε συνειδήσιν τοῦ παραδόξως καὶ ὑπερβαλλόντως γελοίου, ὅπερ ἐνυπῆρχεν εἰς τὸ θέαμα ἐκεῖνο. Κατ' ἀρχὰς ἐπῆλθεν εἰς τὴν κεμηκχιῶν ἐξ ἐνθουσιασμοῦ αἴθουσαν στιγμήν ἐντελεστάτης σχεδόν σιγῆς. Εἶτα, ὡς ἀποτέλεσμα ταχείας σκέψεως, δύο ἢ τρεῖς ἀπομεμονωμένοι γέλωτες, ἀλλ' ἐκούσιοι, ἠχηροὶ καὶ μεταδοτικοὶ, ἀνεπήδησαν αἴφνης ἐκ τῆς πλατείας. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ σύνθημα. Ὁ τρελὸς γέλως ἐγεννήθη καὶ διεδόθη εἰς ἅπασαν τὴν αἴθουσαν μὲ τὴν ἰλιγγιώδη ὀρμὴν πυρκαϊᾶς. Κατ' ἀρχὰς ἤρξαντο τὰ πρῶτα θρονία, ἔπειτα ἅπασα ἡ πλατεία, τὰ θεωρεῖα καὶ τέλος μέχρι τῶν ὑπερῶν. Ἦτο γέλως ὀμηρικός, ἀπερίγραπτος ἰλαρότης. Ἦτο ἄπειρος σύγχυσις ἐκρήξεων γελῶτων καὶ μικρῶν πεπνιγμένων κραυγῶν. Πολλοὶ προσεπάθουν νὰ κατανικήσωσι τὴν ἰσχυροτάτην ταύτην ἰλαρότητα. Γυναῖκες, νεάνιδες δακρυ-

ροούσαι, με τὸ μανδύλιον εἰς τὸ στόμα, ἀσθενεῖς σχεδὸν ἐκ τοῦ πολλοῦ γέλωτος ἠναγκάζοντο νὰ ἐξέλθωσι. Τινὲς κατῴρθουν νὰ σταματήσωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ γελῶσι, γινόμενοι κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ των. Ἄλλὰ βλέποντες πάλιν τὴν ἀκατανίκητον ἐκείνην εὐθυμίαν, τοὺς τρελοὺς καὶ παρατεταμένους γέλωτας τῶν ἄλλων, ἤρχιζον ἐκ νέου ὡσεὶ τὸ βεῦμα ἐκεῖνο τοῦ γέλωτος τοὺς συμπαρέσυρεν ἀκουσίως. Ὀλίγοι τινὲς μόνον θεώρουν ἀπαθῶς, ἐν ᾧ ὁ Παῦλος καὶ ἐγώ, ὄρθιοι ἐντὸς τοῦ θεωρείου μας, παριστάμεθα μάρτυρες μετ' ἀπελπισίας, μᾶλλον τεθλιμμένοι παρὰ ὠργισμένοι, εἰς τὴν τρομερὰν ταύτην σκηνήν. Οὕτω λοιπὸν τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς τοπικῆς δόξης, δι' ἧς ὁ Φαβρῶλ ἔβλεπεν ἑαυτὸν περικυκλούμενον, ἐχάνετο πρὸ τοῦ γελοίου τοῦ ἀτόμου του! Τὸ μέλλον ἐκεῖνο καὶ ἡ ἀνύψωσις, ἣν πρὸς στιγμὴν διείδομεν διὰ τὸν κοινὸν φίλον μας, ἦτο λοιπὸν μάταιον ὄνειρον! Τετέλεσται τοῦ λοιποῦ! Οὐδὲν ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὸν δύστηνον ἀπὸ τῆς γελοίας δυσμορφίας του. Οὔτε ἡ ἐργασία του, οὔτε ἡ μουσικὴ του εὐφύια, οὔτε ἡ πλαστὴ ἐκείνη θριαμβευτικὴ ὥρα, ἣν πρὸ ὀλίγου διῆλθεν!

Ὅτε ἐξήλθομεν, οἱ γέλωτες ἐκόπαζον ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Εἰς τὸν διάδρομον συνητήσαμεν τὸν Φαβρῶλ, ὅστις ἤρχετο νὰ μᾶς συναντήσῃ. Ὁ δυστυχὴς οὐδὲν εἶχεν ἴδει ἐκ τῆς σκληρᾶς ἐκείνης μετατροπῆς. Συρθείς εἰς τὸ βᾶθος τῶν παρασκηνίων ὑπὸ τῶν θουρωδῶς ἐνθουσιασμένων ἠθοποιῶν, οὐδὲν ἤκουσεν, οὐδὲν ὑπόπτεισε. Τὸ παχὺ πρόσωπόν του ἦτο φαιδρότατον. Ἡ χαρὰ αὐτῆ μᾶς ἐλύπησεν. Ἄλλὰ τί; Ἐπρεπε νὰ τῷ ἀφαιρέσωμεν τὴν ἀπάτην ἐκείνην; Ἡν ἡ πρώτη φορά κατὰ τὸν βίον του! Ἄλλως τε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐσπέρας ἐκείνης συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ τὴν συγκρατήσωσι. Τὴν ἐπαύριον ἄπαντες οἱ τῆς Α... ἐφημεριδογράφοι ἐτόνισαν τὴν λύραν των διὰ νὰ ἐγκωμιάσωσι, μετὰ σπανιωτάτης ὁμοφωνίας, τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην τοῦ συμπατριώτου των. Παρισιναὶ τινες ἐφημερίδες ἔκαμον μνεῖαν αὐτοῦ εὐμενῶς. Μετὰ τινὰς μῆνας, ὅτε εἶχον ἐπιστρέψει εἰς Παρισίους, ἔλαβον ἐπισκεπτῆριον τοῦ Φαβρῶλ. Εἶχε γίνεαι μέλος τῆς Ἀκαδημείας τῶν καλῶν τεχνῶν.

Δ'.

— Λοιπὸν, ἠρώτησα τὸν Παῦλον μετὰ δεκαοκτὼ περίπου μῆνας ἀπὸ τῆς παραδόξου ἐκείνης ἐσπέρας, τί γίνεται λοιπὸν ὁ φίλος μας Φαβρῶλ;

Ὁ Παῦλος συνωφροῦσθη.

— Ὁ Φαβρῶλ; εἶπε. Κακά, κάκιστα! Ὁ ἀτυχὴς κατέπεσε περισσότερον παρ' ὅσον ἄλλοτε. Τί τὰ θέλεις; Ἡ ἐπιτυχία του δὲν μετέβαλε τὴν θέσιν του. Ἐνθυμεῖσαι τὴν περίφημον ἐκείνην πρώτην παράστασιν; Εἶνε πάντοτε τὸ αὐτὸ τέρας, ὅπερ δακτυλοδεικτοῦσι καὶ ἀποφεύγουσιν.

Ἐχει ὀλιγώτερα μαθήματα παρ' ὅσα ἄλλοτε. Ἄλλὰ καὶ περισσότερα νὰ εἶχε δὲν θὰ εἶδυνο νὰ παραδίδη, διότι ἐγένετο ἐτι τερατωδέστερος. Εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, καὶ εἶνε καταχρεωμένος! Ἄλλὰ δὲν εἶνε μόνον αὐτό! Ἡ ἀδυσώπητος ἐκείνη κρᾶσις του ἀρχίζει νὰ τῷ ἀφαιρῇ τὴν τελευταίαν, τὴν μόνην του χαρὰν: Ὁ νοῦς του χάνεται καὶ ὁ δυστυχὴς τὸ γνωρίζει! Εἶνε μάρτυς σιωπηρὸς εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ βραδέος, βαθμιαίου καὶ τρομεροῦ ἀφανισμοῦ τοῦ ἑαυτοῦ του. Προχθὲς ἠσθένησε, με εἰδοποίησαν καὶ ὑπῆγον νὰ τὸν ἴδω. Δὲν εἶχε νοσοκόμον, ἐκτὸς τῆς γραίας γείτονός του, ἥτις τοῦ πηγαίνει κάποτε κάποτε θερμὸν τι ποτόν. Ἄλλ' οὐδὲ ἰατρικὰ εἶχεν. Ἐκάθητο εἰς εἶδος ἀχουρίου σχεδὸν καὶ ἔκειτο ἐπὶ ἐλεεινῆς κλίνης. Ἐκάλεσα τὸν ἰατρόν. Δὲν ὑπῆρχεν ἄμεσος κίνδυνος. Ἄλλ' ἐν πρᾶγμα ἦτο ἀναγκαῖον, ἡ εἰς τὸ νοσοκομεῖον μεταφορά του. Τὸ εἶπον εἰς τὸν Φαβρῶλ. Ἄλλ' ἐξεύρεις ὅτι ἡ λέξις νοσοκομεῖον εἶνε τρομερὰ! Φυσικώτατα ἠρνήθη. Ἀγωνιώδης καὶ ἔντρομος ἀντέταξεν ἐπίμονον ἄρνησιν κατὰ τῆς ὑψίστης ταύτης ἀπαιτήσεως τῆς ἀθλιότητος. «Δὲν ἤθελεν, ἐπρότιμα μᾶλλον ν' ἀποθάνῃ, ἄλλως τε δὲ ἀρκετὰ ἔζησεν!» Ὁ δυστυχὴς! Ἐπὶ τέλους ἐπὶ τοσοῦτον τὸν ἰκέτευσα, ἐπὶ τοσοῦτον προσεπάθησα νὰ τὸν πείσω ὅτι ἦτο τὸ καλλίτερον μέσον διὰ νὰ ἰαθῇ, ὥστε ἐπὶ τέλους συγκατένευσεν. Ἀῦριον τὸ πρῶτ' ἠθὰ ὑπάγω νὰ τὸν λάβω ἐφ' ἀμάξης διὰ νὰ τὸν μεταφέρω εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἐλα μαζί μου. Θὰ εὐχαριστηθῇ ὅταν θὰ σὲ ἴδῃ.

Τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἐφθάνομεν εἰς τὸν Φαβρῶλ. Ἦν ἡ ὥρα καθ' ἣν αἱ γυναῖκες τῆς κατωτέρας τάξεως ἐνδύουσι τὰ παιδιά των, εὐτρεπίζουσι τὴν οἰκίαν των καὶ ἐτοιμάζουσι τὸν πρωῖνὸν ζωμόν των. Εἰς τὴν κλίμακα ἀναβοκατέβαινον οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν οἰκίαν μετ' εὐθυμίας καὶ ζωηρότητος. Μόνη ἐγγὺς τῶν ἄλλων ἡ θύρα τοῦ Φαβρῶλ ἔμενε κλειστή. Ὁ φίλος μου ἔκρουσεν, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἤκούσθη.

— Κοιμᾶται! εἶπον χαμηλοφώνως.

Ἡ θύρα δὲν ἦτο κλειδωμένη. Τὴν ἠνοίξαμεν ἀθροῦρως καὶ εἰσήλθομεν. Ὁ Φαβρῶλ εὐρίσκετο ἐκεῖ ἐπὶ τῆς κλίνης του, με τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον. Ἐμείνα πλησίον τῆς θύρας. Ὁ Παῦλος ἐπλησίασε καὶ τῷ ἠγγισεν ἐλαφρῶς τὸν ὄμον.

— Φαβρῶλ! εἶπε σιγά.

Ὁ ἀσθενὴς δὲν ἐκινήθη. Τότε ὁ Παῦλος τὸν ἐκίνησεν ἐλαφρῶς.

— Φαβρῶλ! ἐπανάλαβε δυνατώτερα.

Ἡ αὐτὴ ἀκίνησις. Τότε εἶδον τὸν Παῦλον χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, ὠχρὸν ὀλίγον, νὰ κύπηται ἔμπροσθεν, ἄνωθεν τῆς κλίνης, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ παρατηρήσῃ τὸ πρόσωπον. Ὅτε ἤγειρε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐστράφη πρὸς ἐμέ, ἦτο ὠχρό-

τατος και λίαν τεταραγμένος. Μοι ἔκαμε σημεῖον και ἐπλησίασα.

— Λοιπόν, ἡρώτησα ἀνησυχως, τί τρέχει;

— Κύτταξε!

Ἐκυψα και ἐγώ. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἰόχρουν, συνεσπασμένον και τρομερόν. Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι ὁ δυστυχῆς, ἐνεκα ὑψίστου αἰσθήματος τῆς ἐπι ἀποτροπαιοτέρας γενομένης ἀσχημίας του, ἐστραφη πρὸς τὸν τοίχον διὰ νὰ μὴ τὸν ἴδωσι.

— Ἀπέθανεν! εἶπον διὰ τρεμούσης φωνῆς.

Ὁ Παῦλος ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρά του φιαλίδιον ἀπαρατήρητον σχεδόν.

— Δυστυχῆ Φαβρώλ! ἐψιθύρισε. Ἐθεραπεύθη ἀπὸ τῆς ζωῆς. Ἴδου τὸ ἱατρικόν του.

Οὐδαμῶς ἀμφεβάλλομεν. Ὁ Φαβρώλ εἶχε ζητήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἐν τῇ καταπόσει τοῦ φαρμάκου. Ἀπολέσας και δύναμιν και θάρρος ἐσκέφθη ὅτι ἀκούοντως ἐπάλαυσε διὰ νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα ν' ἀποθάνῃ. Ἡ ἀπειλή τοῦ νοσοκομείου ὑπερεπλήρωσε τὸ μέτρον. Ἡθέλησε ν' ἀποθάνῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Εἰς τὴν οἰκίαν του! Παρετήρησα τὸ δωμάτιον. Ἦτο θέαμα θλιβερόν!

Ἐπὶ καρυῖνης παλαιωτάτης κλίνης, λειψανοῦ σχετικῆς και διαβατικῆς εὐπορίας, εὐρίσκοντο ἀχύρινον στρώμα και παλαιὸν ἐφάπλωμα κατεσχισμένα. Δὲν εἶχεν οὔτε παραπετάσματα οὔτε τάπητα, οὔτε προσκεφάλαιον, ἀλλ' οὐδὲ σινδύνας. Μόνον ἀπλοῦν σκέπασμα ὑπῆρχε στενωτάτον και λίαν μεταχειρισμένον. Τῆδε κῆκῃσε ἐντὸς τοῦ δωματίου ἔκειντο ἐν ἀταξίᾳ δύο ἢ τρεῖς ψάθιναι καρέκλαι χωλαὶ και τράπεζα πλήρης μουσικῶν τετραδίων. Ἐνδύματά τινα τετριμμένα ἐκ τῆς πολυχρονίου χρήσεως, ὑψηλὸς πῖλος και μέλαινα ἐνδυμασία ἐκρέμαντο εἰς τὸν τοίχον ἀπὸ καρφίων. Ἐκεῖ παλαιότατον κλειδοκύμβαλον. Ἐπὶ τῆς γυμνῆς και κενῆς ἐστίας, ἄνευ καθρέπτου και ὥρολογίου. τέσσαρες ἢ πέντε τόμοι τοῦ Φετίς και αἱ εἰκόνες τοῦ Βέμπερ και τοῦ Ροσσίνι. Ἡ εἰκὼν τοῦ Βετχόβεν ἐκρέματο εἰς τὸν τοίχον, ἄνωθεν τῆς κλίνης εἰς τὸ μέρος τοῦ ἀγιασματαρίου. Τέλος εἰς τινα γωνίαν ἦτο πρᾶγμα τι ἀκούοντως ὀγκῶδες, ὄρθιον και κεκαλυμμένον ὑπὸ εὐρυχώρῳ θήκης σκοτεινοῦ ὑφάσματος. Ἦτο τὸ μέγα τετράχορδόν του! Πτωχὸν ὄργανον! Ἐγένετο ἄφωνος και ἀνίσχυρος μάρτυς τῆς μονήρους ἀγωνίας τοῦ κυρίου του, ἐνόμιζε δὲ τις ὅτι ἐπενθηφόρει δι' αὐτό.

Ἡ κηδεῖα ἐγένετο τὴν ἐπομένην. Κηδεῖα πτωχή, ἐννοεῖται. Τὰ ἀκριβῶς μόνον ἀναγκαῖα εἶχον ἀγορασθῆ. Οἱ φορεῖς τοῦ φερέτρου κατεβίβασαν τὸ σῶμα μετ' ἀνηκούστου κόπου. Τινὲς ἐβλασφήμουν χαμηλοφώνως, ὡς οἱ ἀχθοφόροι ὑπὸ βαρύτερον κιβώτιον. Εἰς τὴν ὁδὸν ἀγυιόπαις τις ἰδὼν τὸ ὑπερμέγεθες ἐκεῖνο φέρετρον, ἤρξατο νὰ μυκτηρίζῃ.

— Νὰ ἕνας, εἶπεν ὑψηλοφώνως σχεδόν, διὰ

τρομερᾶς ἐρρίνου και διαπεραστικῆς φωνῆς, νὰ ἕνας, ποῦ θὰ πιάσῃ περισσύτερον τόπον ἀπὸ ὅλους εἰς τὸ νεκροταφεῖον!

Μοι ἦλθεν ἐπιθυμία νὰ τὸν πνίξω. Δυστυχῆς Φαβρώλ! ὁ χλευασμὸς τὸν κατεδίωκε μέχρι τοῦ θανάτου και διὰ μέσου τοῦ φερέτρου ἐτάραττε τὴν ἡσυχίαν τοῦ πτώματός του.

Ὁ Παῦλος ἦν ὁ πενήθων. Ἡ Μουσικὴ Ἐταιρεία παρίστατο ἄφωνος και μετὰ σεβασμοῦ, διαλογιζομένη τὸν μακρὸν ἐκεῖνον ἀπέλπιδα βίον. Τινὲς ἐρασταὶ τῆς μουσικῆς ἠκολούθουν ἐπίσης. Μόνον ἄνδρες ἦσαν, τὸ δὲ θέαμα ἦτο ψυχρὸν και θλιβερόν. Ἐν τούτοις ὀπισθεν γυνὴ τις ἠκολούθει καταρμονος. Ἦτο γραῖα μελανειμονούσα, πτωχικῶς ἐνδεδυμένη, ἦν ἀνεγνώρισα και ἦτις ἔκλαιε.

Μετὰ δύο ἡμέρας ἀνὴρ καλοενδεδυμένος παρουσιάσθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Παύλου ζητῶν τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀποθανόντος.

— Τίς εἰσθε; τῷ εἶπεν ὁ Παῦλος.

— Ὁ ἀδελφός του, κύριε. Ἐρχομαι νὰ λάβω τὴν κληρονομίαν.

— Σὰς λυποῦμαι, κύριε. Μόνον χρέη ἀφῆκε.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀνεχώρησεν εὐθύς διὰ τῆς πρώτης ἀμαξοστοιχίας.

Ἴδου δὲ τί ὁ φίλος μου βραδύτερον μοι ἔγραφεν:

« Εὐτυχῆς λογίζομαι γνωστοποιῶν σοι ὅτι τὸ κοινὸν τῆς Α. . . ἐδέχθη γενναῖον πρὸς τὸ λείψανον τοῦ φίλου Φαβρώλ. Τῇ φροντίδι μου ἐγένετο συνεισφορά διὰ νὰ ἐπαρκέσωμεν εἰς τὰ ἐξόδα τῆς κηδεῖας και διὰ νὰ τῷ ἐγείρωμεν μνημεῖον εἰς τὸ κοιμητήριον. Συνέλεξα μέγα ποσόν. Τώρα ἀναπαύεται εἰς μεγαλοπρεπῆ σχεδὸν κατοικίαν, ἧς τὸ γήπεδον παρεχώρησεν ἡ πόλις. Νομίζει τις ὅτι εἶνε τάφος πλουσίου! Δυστυχῆς Φαβρώλ! Δὲν προέβλεπε τοιοῦτον λαμπρὸν μέλλον!

Προχθὲς ἦτο ἡ ἐορτὴ τῶν Νεκρῶν. Ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθη τούς ἰδικούς μου, ἐσυλλογίσθη τὸν ἐγκαταλειμμένον και μετέβη εἰς τὸν τάφον του. Ἡθέλησα ὅπως τὴν ἡμέραν ἐκείνην λάβῃ και ἐκεῖνος μέρος εἰς τὰς ἀναμνήσεις μου. Δύο νέοι διήρχοντο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἐγγύς δενδροστοιχίαν. Ἴδόντες με ὄρθιον, με ἀσκεπῆ τὴν κεφαλὴν και βεθυθισμένον εἰς τὰς θλιβερὰς σκέψεις μου, ἐστάθησαν ἐπ' ὀλίγον.

« — Ποίου εἶν' ὁ τάφος ἐκεῖνος; εἶπεν ὁ εἰς, ξένος ἀναμφιβόλως εἰς τὴν πόλιν.

« — Εἶν' ὁ τάφος τοῦ μουσικοῦ Φαβρώλ, ἀποθανόντος πρὸ δύο μηνῶν ὑπὸ ἀποπληξίας. »

Γ. Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

Τὸ ἡρωικὸν παράδειγμα τῶν παρελθόντων χρόνων εἶνε ἡ κυρία πηγὴ τοῦ θάρρους ἐκάστης γενεᾶς. Οἱ ἄνθρωποι βαδίζουσιν ἡρέμα πρὸς τὰς κινδυνωδεστέρους τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐλκόμενοι πρὸς τὰ πρόσω ὑπὸ τῆς σκιᾶς τῶν γενναίων, οὕτινες δὲν ὑπαρχοῦσιν ἐν τῇ ζωῇ.